

Zijn reis naar Bulgarije in 1906 (1)

Dat feit alleen al illustreert duidelijk welk aanzien de voorzitter van de Oostendse hoteliersbond en exploitant van het restaurant der pakketboten genoot en op welke relaties hij kon bogen. Met welgevallen noteert A. Stracke die Bulgaarse reis in zijn autobiografie die hij 20 jaar later schreef, 80 jaar oud. Ik haal die passus hier aan. "Je me souviens encore de mon voyage à la cour de S.A. Royale le Prince de Bulgarie, plus tard devenu le roi Ferdinand I, et les grands honneurs qui m'ont été faits par S.M. le roi en présence de sa très vénérable mère S.A.R. Madame la princesse Clementine de Saxe-Coburg-Gotha, entouré de toute la famille; un diner eut lieu auquel je fus le seul invité".

Die reis naar Bulgarije had een kleine voorgeschiedenis. Op 30 juni 1897 waren prins Ferdinand van Bulgarije en zijn oudste broer prins Filips van Saksen-Coburg-Gotha, via Dover-Oostende, met de maalboot "Leopold II" uit Engeland teruggekeerd waar ze de jubileumfeesten van Queen Victoria, hun illustere verwante (die al 60 jaar regeerde), hadden bijgewoond. Uit waardering voor de voorkomendheid waarmee hij aan boord behandeld was, had prins Ferdinand de commandant, twee luitenanten en ook A. Stracké (l'excellent restaurateur à bord des paquebots postes) gedecoreerd. Prins Filips had de ordetekens uitgereikt (zie: le Carillon: 25 juni, 2 en 4 juli 1897). Waarschijnlijk kreeg A. Stracké bij die gelegenheid een eerste uitnodiging om Bulgarije te bezoeken, uitnodiging die in 1904 en 1906 herhaald werd.

Onze merkwaardige Oostendenaar, succesvol hotelier, oesterkweker en gemeenteraadslid, nam in november 1906 de vorstelijke uitnodiging aan. A. Stracké, bijna 61 jaar oud, vertrok alleen. Ongetwijfeld was de onderneming te vermoeiend voor zijn 73 jarige vrouw, Anna Maria Rau, uit Mainz.

Het was zeker geen alledaagse reis naar het verre - toen betrekkelijk rustige - Bulgarije. Alleen welgestelde burgers konden zich zo'n treinavontuur veroorloven naar de rumoerige Balkan waar de Europese mogendheden elkaars invloed controleerden en daarbij de belangen der Balkaanvolken willekeurig en opportunistisch behandelden.

Even het geheugen oprfrissen is hier niet overbodig.

Na taaie strijd, eerst onder de leiding van Karadjordjevič en daarna van Milosj Obrenovič (door wie de eerste in 1817 vermoord werd, oorsprong van een honderdjarige bloedvete) was (Noord-)Servië in 1817 een schatplichtig vorstendom geworden afhankelijk van Turkije. In de volgende decennien moderniseerde het zich moeizaam, afwisselend geregeerd door de Obrenovičs en de Karadjordjevičs.

Aangemoedigd door de panslavische beweging was

ook Bulgarije in mei 1876 in opstand gekomen tegen de bijna 5 eeuwen durende Turkse heerschappij. Het kreeg de machtige steun van Rusland. Na de nederlaag van Turkije werden op het Berlijns Congres (1878) belangrijke besluiten genomen : o.a. werden Servië en Montenegro onafhankelijk en kregen uitbreiding van grondgebied. Een Bulgaarse staat werd opgericht (minder groot dan Rusland eerst gepland had) onder Turkse suzeriniteit. Het vorstendom was echter verdeeld in een noordelijke en een zuidelijk gedeelte (nl. Oost-Roemelië). In 1879 koos de Bulgaarse nationale vergadering tot vorst Alexander van Battenberg (1857-1893), neef van Tsaar Alexander II. Gedreven door een Bulgaars nationalisme - waardoor hij zich van Rusland verwijderde - verenigde de jonge vorst in september 1885, Oost-Roemelië met Bulgarije. Servië dat ook zijn grondgebied wilde uitbreiden verklaarde, kwaad om het verstoorde machtsevenwicht, de oorlog aan Bulgarije en leed de nederlaag (13-28 november 1885).

Onder druk van Rusland moest Alexander van Battenberg aftreden (1886). Op 7 juli 1887 werd hij opgevolgd door Ferdinand van Saksen-Coburg-Gotha (1861-1948). Jarenlang door geen enkele mogendheid erkend wist deze, vastberaden en handig, militaire complotten waarin Rusland de hand had, te verijdelen. Nadat hij zijn anti-Russische eerste minister Stamboelof had ontslagen (1894) en zijn zoon Boris orthodox herdoopt had (1896) volgde de verzoening met Rusland en algemene erkenning.

Maar op de Balkan bleef het spannen. Het woeelige Servië begeerde een stuk Adriatische kust maar moest zich knarsetandend bedwingen omdat het bevriende Rusland zijn wonden likte na de nederlaag tegen Japan (1904-1905). Verder gistten de Bulgaarse en Servische aspiraties in de richting van Macedonië.

Gebruik makend van de Jongturkse revolutie riep Ferdinand in oktober 1908 de onafhankelijkheid uit van Bulgarije en nam de titel aan van tsaar. Gedreven door zijn imperialistische politiek versterkte hij de Balkanbond tegen het steeds meer verzwakkende Turkije dat nog heerste over Albanië, Macedonië en grensgebieden van Servië. Tenslotte bliezen Bulgarije, Servië, Montenegro en Griekenland het halali tegen het Ottomaanse rijk (de eerste Balkanoorlog 1912-1913). De verdeling van de buit leidde naar de twee Balkanoorlog (1913) waarbij de Bulgaren door Serven en Grieken vernietigend verslagen werden. De nadelige vrede van Boekarest (augustus 1913) deed Bulgarije tenslotte in 1915 de Duitse zijde kiezen. Met noodlottige gevolgen. Op 4 oktober abdiqueerde Ferdinand ten voordele van zijn zoon Boris III en trok zich terug in Coburg waar hij op 10 september 1948 stierf, 87 jaar oud.

En nu die reis van A. Stracke.

Le Carillon, het Oostendse blad dat onze reiziger gunstig gezind was, berichtte in zijn nummer van 15-16 december 1906 dat A. Stracké een reis van verscheidene weken gemaakt had naar Bulgarije. Prins Ferdinand had hem uitgenodigd en hem opdracht gegeven een rapport op te

stellen over de visvangst, de oesterteelt en het hotelwezen in zijn vorstendom. Samenvattend voegde het blad eraan toe : "A. Stracké is teruggekeerd opgetogen over zijn reis maar niet over de Bulgaarse hotels. De visserij is er nog primitief maar biedt grote mogelijkheden".

De volgende dagen publiceerde Le Carillon het reisverhaal van A. Stracké onder de titel : "Mon voyage en Bulgarie". Het wordt hier, helaas, onvolledig weergegeven omdat de jaargang 1907, waarin het slot stond, nergens voorhanden is.

Wanneer A. Stracké precies vertrok en hoelang hij wegbleef, is alleen bij benadering te bepalen. Vast staat dat hij op de gemeenteraadszittingen van 20 november en van 4 december afwezig was. In de Oostendse handelskamer was hij terug op 18 december. Op 15-16 december schreef Le Carillon : "Mr. A. Stracké vient de faire un voyage..." wat suggereert dat hij al een paar dagen terug in Oostende was. Hij kan dus omstreeks 10 november (of iets vroeger ?) vertrokken zijn en teruggekeerd tegen 10 december. Dat zijn ruim 4 weken wat overeenkomt met "un voyage de plusieurs semaines" van Le Carillon (15-16 december 1906) maar niet strookt met de bescheiden formulering van A. Stracké zelf : "abandonnant pour quelques jours toutes affaires et préoccupations" (cf. infra : 1ste bijdrage, alinea 2).

Hieronder volgt dan dat reisverslag. Alleen de eerste van de vier bijdragen (in Le Carillon) is gedaateerd : Sofia, le 22 novembre 1906. Alsof het hele relaas daar en op die dag geschreven werd. Ik laat A. Stracké, in mijn vertaling, aan het woord en geef tussenin wat commentaar.

Eerste bijdrage - (Le Carillon 22-23 december 1906)

Sofia, 22 november 1906.

Acht à tien jaar geleden kreeg ik van de heer Ghenadiëf, minister van handel en landbouw van Bulgarije, een uitnodiging om dat interessant land te bezoeken. Die uitnodiging werd twee jaar geleden vernieuwd, en ook nog onlangs, in de maand september, volgens de uitdrukkelijke wens van Z.K. Hoogheid, prins Ferdinand van Bulgarije.

Sinds jaren interesseer ik mij bijzonder voor Bulgarije, Zweden en Noorwegen omdat die landen zich stadig ontwikkelen en vorderingen maken. Ik nam dus de vriendelijke uitnodiging van minister Ghenadiëf aan en plande mijn bezoek voor de maand november. In Oostende nam ik de Wenen-expres terwijl een geweldige storm over de kust raasde en de regen neerstroomde. Mijn enige zorg was mij gerieflijk te installeren in de coupé die tot mijn beschikking was gesteld. Voor enkele dagen zou ik alle zaken en beslommeringen van mij afzetten.

Ik was voornemens in één trek naar Sofia te reizen. De afstand van 2.402 km wordt in een luxe-trein afgelegd in 56 uur zonder dat je moet overstappen.

Daar het een interessante reis was, meen ik dat het de moeite loont die na te vertellen al was het maar om de lezers (N.B van Le Carillon) aan te zetten

vaker op reis te gaan om de landen buiten onze enge grenzen te leren kennen. Niets is leerrijker dan vreemde landen te doorkruisen, hun inwoners te observeren, hun zeden en nijverheden te bestuderen. Onvrijwillig komt men ertoe vergelijkingen te maken met ons eigen land dat zo rijk en zo nijverig is en zo benijd door alle andere naties.

Het traject Oostende-Brussel deed ik in gezelschap van de vriendelijke directeur der Wagons-Lits, de heer Röbling. Om 18 u 24, zoals voorzien, kwam de sneltrein in Brussel-Noord aan. Daar werd ik opgewacht door de heer Georges Lorand, volksvertegenwoordiger van Virton, die mij vroeg zijn groeten over te maken aan zijn vrienden in Bulgarije en vooral aan minister Ghenadiëf. Mijn schoonzoon en mijn dochter kwamen mij eveneens goede reis wensen.

(N.B. Zijn dochter (en enig kind) was Augustine Christine, geboren te Oostende op 16 maart 1870 en er op 3 mei 1893 getrouwd met de Duitser Henri Diegel, geboren 7 maart 1857). In de Anspachlaan 2-4 in Brussel hielden ze de "Brasserie aux Augustins" tot 29 juni 1921. Ze stierven beiden in Vorst, hij op 13 juni 1923 en zij op 4 januari 1963).

Na een oponthoud van 6 minuten vertrok de trein naar Keulen. Een vijftiental reizigers waren opgestapt waaronder advocaat F. Wiener, zoon van senator Wiener. Tegen 18 u gingen we aan tafel en kregen een lekker souper. We zaten er met z'n zevenen waaronder een lid van de Ottomaanse ambassade in Londen die, wegens de ellendige overtocht, aan boord niet had kunnen eten en nu in de restauratiewagen zijn schade inhaalde. Omstreeks 22 u trok ieder zich terug in zijn compartiment.

Intussen schoot de trein vooruit. We doorkruisten de streek van Luik en zagen door de vensters de vuren van de fabrieken in volle bedrijvigheid. Weldra bereikten we Verviers en reisden verder naar Herbestal, Aken, Düren en Keulen.

Hoe kan je door Keulen trekken zonder te denken aan de kathedraal, de prachtige Rijn, de Zoo, de Flora, de Gürzenich en de theaters. (N.B. De Flora (bij de Zoo) is een fraaie openbare tuin, aangelegd in 1862, op de linkeroever van de Rijn, ten noorden van de stad. De Gürzenich, in het stadscentrum, is het beroemde 15e eeuwse dans- en feestpaleis waar verscheidene keizers te gast waren. Uitgebrand in 1943 werd het gerestaureerd in 1952-1955). Hier hebben we, in gezelschap van collega's uit Oostende, herhaaldelijk aangename dagen doorgebracht. Onlangs nog werden we op schitterende wijze ontvangen door de stadsmagistraat en door de Vereniging voor Vreemdelingenverkeer. Op het weelderig banket waren meer dan 400 hoteliers uit heel Europa aanwezig. De feestelijkheden werden besloten door een overweldigend vuurwerk op de Rijn.

De trein stoomt verder. We passeren Bonn met zijn vermaarde universiteit (N.B. uit 1777). Aan de overkant ligt Königswinter met zijn heerlijk panorama op de Rijn. Dan komt Koblenz en de vesting Ehrenbreitstein; Bingen met daartegenover het Niederwald waar

het reusachtig beeld van Germania verrijst. Mainz, met zijn beroemde Palmengarten, Offenbach, Hanau, Aschaffenburg, Würzburg. Neurenberg waar, volgens de legende, de domsten intelligent worden als ze gebruik maken van de spreekwoordelijke trechter. (N.B. die trechter is niet legendarisch maar gaat terug op een literair leerboek, nl. "Poetischer Trichter, die deutsche Dicht- und Reimkunst in sechs Stunden einzugieszen" (3 di. 1648-1653, opnieuw uitgeg. 1939) van de Neurenbergse dichter en geleerde Georg Philipp Harsdörfer (1607-1658). Deze was een bereid man die door talrijke vertalingen uit het Frans en het Italiaans de barokcultuur in Duitsland bevorderde. Wegens zijn oppervlakkige en goedkope manier om de dichtkunst als het ware door een trechter in te gieten, werd dat boek in de 18e eeuw spottend genoemd: Nürnberger Trichter. Daarmee wordt in de Duitse omgangstaal een allereenvoudigste leer methode aangeduid waardoor men ook de domsten iets kan bijbrengen).

Na Regensburg en enkele andere steden bereiken we tenslotte Passau en de Oostenrijkse grens.

Geklop op de deur van mijn coupé maakt mij wakker. Al die steden waar we daareven doorgetrokken zijn en die ik al jaren kende, ik had ze nu teruggezien in een mooie droom die ik had willen voortzetten. Maar de Oostenrijkse douane is niet toegeeflijker dan een ander. Ik moest mijn reispas voorleggen en - om het onderzoek van mijn koffers te vermijden - verklaren dat ik alleen op doorreis was door Oostenrijk-Hongarije. De treinconductor behield mijn reispas want die is verplicht aan de Servische grens.

Mijn Ottomaanse buur had last met de douane. Terwijl ik de omgeving overschouwde, die ik sinds lang niet meer gezien had, hoorde ik hem dreigen het gedrag van de Oostenrijkse douaniers in alle kranten aan te klagen. Dat belette niet dat hij 21 kronen moest betalen voor de invoer van sigaren hoewel ze, naar zijn zeggen, voor zijn persoonlijk gebruik waren.

Een half uur later vertrok de trein. We waren in Oostenrijk. Voorbij Passau is het panorama, aan weerszijden van de trein, overheerlijk. Links heb je nog Beieren, rechts Oostenrijk. Aan beide kanten beboste heuvels waartussen de Donau vloeit. We rijden erlangs tot Linz. Een fijne stad die nu wel 60.000 inwoners telt. (N.B. in 1978 al 203.000). Ik herinner me vooral haar mooie kathedraal, het beeld van Sint-Nepomuk en haar merkwaardig museum.

Ik bewonder het landschap links en rechts van de spoorweg, ontbijt en dineer en tegen 18 u komen we aan in Wenen. Hier is 40 min. oponthoud voorzien om met de wagens uit Oostende en Parijs de Oriënt-Expres te vormen. Terwijl ik over het perron wandel, rijdt de sneltrein uit Parijs binnen. Ik zie de prins van Hohenlohe en Zijne Hoogheid de prins August van Saksen-Coburg uit de trein stappen, komende van Parijs. De laatste verlaat onmiddellijk het station om zich naar het paleis van Coburg (N.B. de Weense residentie van de familie) te begeven waar hij

op zijn broer zal wachten die morgen via Oostende uit Engeland arriveert. Samen zullen ze doorreizen naar Sofia waar ze het verjaringsfeest van hun moeder, prinses Clémentine zullen bijwonen.

(N.B. Wie A. Stracké met die prins van Hohenlofe precies bedoelt, ontgaat mij. Twee figuren kunnen in aanmerking komen. Prins Alexander van Hohenlohe-Schillingsfurst (1862-1924), zoon van Chlodwig Karl Viktor (1819-1901) de gewezen Duitse rijkskanselier. Of een neef, nl. prins Konrad (1863-1918), een Oostenrijks politicus, om zijn liberale ideeën genoemd : de rode prins. - Verder past hier een kleine genealogische uitweiding over het huis Saksen-Coburg-Gotha, dat zoals bekend, talrijke familierelaties had met de voornaamste Europese hoven. Die verwantschap klimt op tot hertog Frans van Saksen-Saalfeld-Coburg (1750-1806). Die had drie zoons : Ernest (1784-1844), Ferdinand (1785-1851) en Leopold (1790-1865). Ernest ruilde in 1826 Saalfeld voor Gotha. (Van Gotha, Saalfeld, Coburg, alle drie oorspronkelijk in Thüringen, liggen de eerste twee in de D.D.R., het 1ste op 20 km westelijk van Erfurt, het 2de 40 km zuidelijk van Weimar. Coburg, sinds 1920 in Beieren, ligt 40 km ten noorden van Bamberg, op 15 km van de Tsjechische grens). De jongste zoon van bovengenoemde Ernest nl. Albert (1819-1861) huwde in 1840 koningin Victoria (1819-1901) van Groot-Brittannië ; Ferdinand, de tweede zoon van hertog Frans, had evenals zijn vader 3 zoons. De eerste, Ferdinand II (1816-1905) huwde Maria II van Portugal (1837) en zijn afstammelingen bezetten de Portugese troon tot 1910. De tweede zoon, August (1818-1881) huwde prinses Clémentine van Orléans (1817-1907), dochter van koning Lodewijk Filips (1773-1850), koning van Frankrijk (1830-1848). Zij is de moeder van bovenvermelde prinsen Filips (1844-1921), August (1845-1907) en van Ferdinand I van Bulgarije (1861-1948). De derde zoon van hertog Frans was de latere Leopold I, koning van België (1831-1865). Diens tweede vrouw was prinses Louise Marie (1812-1850), de eerste Belgische koningin, jongere zuster van prinses Clémentine en tante dus van Ferdinand I van Bulgarije. De grootvaders van, enerzijds, Filips, August en Ferdinand van Bulgarije en van, anderzijds, Koning Albert I (1875-1934) waren dus broers. Bovendien was Filips de schoonzoon van Leopold II daar hij getrouwd was (1875) met prinses Louise van België (1858-1924), de oudste dochter van koning Lepold II).

Om 18 u 40 rijdt de trein van Wien-Westbahnhof naar Wien-Ostbahnhof waar de reizigers voor Hongarije, Servië, Roemenië, Bulgarije en Turkije opstappen. Tot mijn grote verrassing zie ik in de coupé rechts van de mijne, een heer binnenstappen die dadelijk bij de conducteur naar mij vroeg. Eerst 's anderendaags werd hij aan mij voorgesteld als Dr. Lambref uit Sofia, secretaris van Z.K.H. prins Ferdinand van Bulgarije. Hij heette me welkom en deelde mij mee dat ik hartelijk zou ontvangen worden. Minister Ghenadiëf zelf zou me bij mijn aankomst begroeten. Met ongeduld werd ik in Sofia verwacht.

Van toen af was de reis heel aangenaam. Sinds 7 u 's morgens waren we op Servisch grondgebied aangekomen en Dr. Lambref gaf overvloedige uitleg over de streken waar we doortrokken. Formaliteiten van reispas en douane werden mij bespaard daar Dr. Lambref bij alle ambtenaren bekend was.

(N.B Hier eindigt de eerste bijdrage (in Le Carillon). Over het traject Wenen-Belgrado deelt A. Stracké niets mee ongetwijfeld omdat het 's nachts werd afgelegd.

(wordt voortgezet)

Germain BILLIET

EENE GEVAERLIJKE EN ZEER BESMETTELIJKE ZIEKTE ... ANNO 1665

In J. BOWENS "Nauwkeurige Beschrijving..." lezen we p. 134 het volgende :

...Eene gevaerlyke en zeer besmettelyke Ziekte, de gene sedert kortst woedende was in Engeland, wierd omtrent dezen tyd ongelukkiglyk binnen Oostende gebragt door eenen Reyzer, den welken met zynen Koffer, inhoudende wolle Kleederen, van Londen aenkwam met een engelsch Schip. De Ziekte verspreydde haer aenstonds door de halve Stad, wegnemende menigvuldige menschen, en zy hield niet op dan een jaer en half daer naer. Geene Penne is bekwaem om den schrik en de vreeze te beschryven, waer in een-ider zig bevond, en men zal zig zonder moeyte verbeelden, dat men niets verzuynde, en ook de grootste maetregelen nam, om alle gemeynzaamheyt te weeren, door het maeken van Pest-huyzen, het aenstellen van Pest-meesters en diergelyke Persoonen. Onder menigvuldige ongelukkige Slagt-offers zyn aen deze Ziekte gestorven : den Heer Pastor VERNIMMEN van Bergen S. Winox, L.I.G. op den 9 Augustus 1666; den Heer Onder-pastor NICOLAES FEYT op den 1 der zelve maend; den Heer Onder-pastor PIETER PIEL op den 16 July; den Heer PIETER BEECKE, Professor, op den 18 der zelve maend; den Heer LIVINUS van Brussel, Professor, op den 18 Mey; Broeder EGIDIUS DE LEERS, op den 18 der zelve maend.

Den Heer Pastor VERNIMMEN wierd omtrent half December 1666 herplaetst door den Eerweerden Heer JOANNES BAPTISTE JANSSEN, die als Deken aengesteld wierd van de Christenheyt in het District van Oudenburg.

De Stad Oostende door de woede van deze schrikkelyke Ziekte meer dan d'helft van haere Inwoonders verlooren hebbende, was in langen tyd zoo Volkryk niet als te vooren, zoo dat haere Zeevaerd en Koophandel hier door merkelyk kwamen te lyden; maar de Voorzienigheyt, die altyd de waekende Ooge heeft over de noodwendigheyt der menschen, bragt deze ellendige Stad haest tot haeren vorigen luyster.